

**«Նախադպրոցական հաստատության մասնագիտական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

**Թեմա՝ Ազգային տոների, ծեսերի կազմակերպման
առանձնահատկությունները կրթական գործընթացում:**

Դաստիարակ՝ Աննա Հովհաննիսյան

Մանկապարտեզ՝ «Երևանի հ 42 մսուր-մանկապարտեզ» ՀՈԱԿ

ԵՐԵՎԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՆԵՐԻ, ԾԵՍԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	4
1.1. Ամանոր.....	6
1.2. Տեառնընդառաջ	7
1.3. Բարեկենդան.....	8
1.4. Ծառզարդար	9
1.5. Սուրբ Ջատիկ.....	10
Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց: Օրինյալ է հարությունը Քրիստոսի:.....	11
1.6. Համբարձման տոն	12
ԳԼՈՒԽ 2. ԾԻՍԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ	13
ԳԼՈՒԽ 3. ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ.....	16
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	23
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	24
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	25

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Յուրաքանչյուր ոք, ով մուտք է գործում կրթական միջավայր, ունի առաքելություն՝ այն է կրթելու և դաստիարակելու հայրենիքին արժանի, բարոյական, ազգային և ավանդական արժեքները բարձր պահող անհատներ: Յուրաքանչյուր անձի, երեխայի մեջ պետք է սերմանել սեր հայրենիքի և ազգի նկատմամբ, իսկ ժամանակի ընթացքում այս սերը պետք է մեծացնել և ավելացնել: Ազգային արժեքները կարևոր նշանակություն ունեն և ձևավորվում են պատմության զարգացման ընթացքում: Նրանք կազմում են ներկա կեցության հիմքը և բնականոն գոյության և զարգացման երաշխիքը:

Նախադպրոցական կրթության ոլորտում, ինչպես երեխաների զարգացման բոլոր ուղղություններով, այնպես էլ ազգային դաստիարակության առումով բարեփոխումները ոչ միայն անհրաժեշտ են, այլև անխուսափելի: Այս տեսանկյունից հայ ժողովրդական բանահյուսության տարբեր ժանրերը, որոնք հարազատ են հայ ազգային հոգեբանությանը, առավել արդյունավետ կերպով կարող են ներգործել նախադպրոցականների հուզաշխարհի վրա: Մանկապարտեզում դրանց հմտալից կիրառումը կօժանդակի կրթադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը:

Մանկավարժի առաքելություններից մեկն էլ երեխայի մեջ իր ազգին բնորոշ բարոյական և հոգևոր արժեքների ձևավորումն ու զարգացումը սերմանելն է: Նրա խնդիրն է պահպանել եւ փոխանցել այն արժեքները, որոնք ժառանգել ենք մեր նախնիներից: Ազգային արժեք են իհարկե մեր ազգային տոներն ու ծեսերը:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝ ուսումնասիրել ազգային տոների և ծեսերի կազմակերպման առանձնահատկությունները, դրանց օգտակարությունը երեխաների արժեհամակարգի, ազգային մտածելակերպի ձևավորման գործընթացում: Մեր երկրում երեխաների մեջ ազգային արժեքների ձևավորումը ներառված է Հայաստանի Հանրապետության պետական չափորոշչում, և որպես բովանդակային բաղադրիչ, հաշվի առնելով երեխաների կարողունակությունները՝ պետք է ունենալ համապատասխան վերջնաարդյունքներ:

ԳԼՈՒԽ 1. ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՆԵՐԻ, ԾԵՍԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Կրթական համակարգի հենց առաջին օղակից՝ մանկապարտեզից է սկսվում մանկան աշխարհճանաչմանն ուղղված տարրական գիտելիքների յուրացումը: Հիմնականում այստեղ է ձևավորվում նրա վերաբերմունքը աշխարհի, մարդկանց, շրջապատի նկատմամբ: Հայ երեխայի բարության ու առաքինության առաջին սերմնացանը քրիստոնեական տարրական գիտելիքների ուսուցումն է: Հայ երեխային անհրաժեշտ է հայեցի կրթություն ու դաստիարակություն և մենք՝ մանկավարժներս պարտավոր ենք ըստ արժանվույն կատարել մեզ վստահված գործը, այսինքն հայ մանուկներին դաստիարակել հայեցի և քրիստոնեաբար: Մշակույթը չէր պահպանվի, եթե գոյություն չունենային սերնդեսերունդ նրա փոխանցման միջոցները: Մշակույթի փոխանցման ձևերի մեջ կարևոր դեր ունեն ծեսերը և ազգային տոները: Մենք հայերս մեր հիշողության, մեր պատմության տերն ենք ու ժառանգորդը՝ Հայկ Նահապետից մինչև հավերժություն: Մենք պետք է ուժ առնենք մեր ազգային արժեքներից՝ նրանցից վերցնենք լավագույնը, ազգային մտածողության շարժառիթներն ու ուղենիշները: Երեխաների աշխարհընկալման, գեղագիտական ճաշակի ձևավորման համար առանձնահատուկ նշանակություն ունեն ազգային տոները, ընտանեկան հանդիսությունները, տաղավար տոներին նվիրված հետաքրքիր միջոցառումները: Երեխաների գեղագիտական և քրիստոնեական դաստիարակության գործում անգնահատելի նշանակություն ունեն ընտանեկան, ժողովրդական, ազգային հանդիսությունների մանկականացված միջոցառումները: Դրանք հոգեհարազատ են երեխաներին, քանի որ այս դեպքում նրանք դառնում են մասնակից և կատարող: Ազգային արժեք են նաև ծեսերը: Ծեսն իրենից ներկայացնում է ավանդական կրոնական արարողություն, որին հավատացյալները վերագրում են մոգական հատկություններ: Ծեսը լայն տարածում ունի կրոնում, կենցաղում: Հայոց եկեղեցում ծեսերը հաստատել, սահմանել և կարգավորել են կաթողիկոսները՝ համաձայն Աստվածաշնչյան մեկնությունների:

Այս գործում մեծ ներդրում են ունեցել Գրիգոր Լուսավորիչ և Ներսես Մեծ կաթողիկոսները: Հայոց ազգային տոներն ու ծեսերը տարբեր ժամանակներում տարբեր դրսևորումներ են ունեցել: Սակայն այդ տոների արմատներն այնքան խորն են եղել ժողովրդի ինքնագիտակցության մեջ, որ ժամանակի կրոնական փոփոխությունները նույնպես չեն կարողացել ազդել դրանց վրա: Հայկական մշակույթը հնուց ի վեր մինչ օրս էլ աչքի է ընկնում իր բազմաթիվ ու յուրօրինակ ազգային տոներով: Մենք բոլորս այս տոները նշում ենք, որպես քրիստոնեական և եկեղեցական տոներ, սակայն այս տոների մեծ մասը գալիս է դեռևս նախաքրիստոնեական ժամանակներից: Ժողովրդի մեջ տոները նշելու ձգտումը շատ մեծ է, և տոնը ոչ թե հայտարարված տոնական օրն է, այլ՝ այդ օրվա բովանդակությանը և ժողովրդի մշակութային նորմերին համապատասխան տոնա ծիսական արարողակարգը: Հայ ազգային տոներն ունեն ծիսական արարողակարգ: Այդ տոներից են Նոր տարին, Սուրբ ծնունդը, Տեառնընդառաջը, Բարեկենդանը, Ծաղկազարդը, Համբարձումը, Վարդավառը: Մարդիկ այնքան էին հավատում ծեսերի զորությանը, որ հնարել էին անձրևաբեր և անձրևախափան ծեսերը՝ որպեսզի կարողանային ծեսերի միջոցով կարգավորել բնության երևույթները:

Ծեսերի շնորհիվ պահպանվել և սերնդե-սերունդ են փոխանցվել ազգային կյանքի բոլոր էական կողմերը ու ազգային առանձնահատկությունները: Դարերի ընթացքում հարատևած ծեսերի բովանդակությունն իր բազմակողմանի ազդեցությունն է ունեցել առօրյա կյանքի և կենցաղի վրա: Ծեսը ներառում է վարքի այն ձևերը, որոնք իրենց էությանբ նշանային են, խորհրդանշական: «Ծես» հասկացության տակ սովորաբար ենթադրվում է ստանդարտ, հաստատուն գործունեության հետևողականությունը, որն ունի արարողական բնույթ: Ծեսը լայն տարածում ունի հավատալիքներում, կրոնում, կենցաղում: Ծեսը խորհրդանշական ձևերով վերարտադրում է նաև ժողովրդի անցյալի կարևոր փուլում կատարված իրադարձությունները և դրանց միջոցով ապահովում ազգի, հասարակության միասնականությունը: Ծեսերը անգնահատելի դեր ունեն՝ յուրովի լրացնելով

ավանդույթի ընդհանուր կողմերը, որի շնորհիվ ավանդույթը դառնում է միասնական մի ամբողջություն:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների ներդաշնակ հոգևոր զարգացման կարևոր խնդիրներից մեկը ազգային մշակույթի յուրացումն է՝ ծեսեր, տոներ, որտեղ նրանք դառնում են այս ամենը կրող և ակտիվ փոխանցող: Ազգային ծեսերը այն միջավայրն է, որը մանկան ընդհանուր զարգացման համար ստեղծում է պարարտ հող: Այն ծեսերը և տոները, որ հայ ժողովուրդը նշում էր դեռևս 100 տարի առաջ, շատ քիչ են պահպանվել մեր կենցաղում: Հայաստանի Հանրապետության առանձին մարզերում շարունակում են նշել Վարդավառը, մասամբ նշում են Համբարձումը, իսկ Ջատկի, Տյառնընդառաջի, Սուրբ Խաչի որոշ ծեսեր պահպանվել են համարյա ամենուր: Ուսումնասիրողները հայ ժողովրդի տոնացույցում բացահայտում են նրա վաղնջական շերտերը, տեսնում արևի ու կրակի, ջրի ու հողի պաշտամունքին նվիրված հանդիսություններ: Իրենց ծագումով դրանց զգալի մասը գալիս են մեր ժողովրդի ձևավորման շրջանից և պատմության ընթացքում ձևափոխությունների ենթարկվելով մինչև այսօր հնարավորություն են տալիս վերլուծել և թափանցել մեր մշակույթի վաղնջական շերտերը:

1.1. Ամանոր

Հունվարի 1-ին տարին սկսելու և Նոր տարվա սկզբի տոն նշելու սովորույթը հայերի մեջ ընդհանրացել է ոչ վաղ անցյալում:

Տոնի անունները հայոց մեջ տարբեր էին՝ Ամանոր, Տարեմուտ, Տարին Գլուխ, Նոր տարի, Կաղանդ, Կաղինդ: Նոր տարվան նախորդող գիշերն էլ հայտնի էր Լուլեի գիշեր, Իզվիկ, Գոտեկախ անուններով:

Նոր տարվա նախապատրաստությունները ուտելիքների շուրջն էին: Տոնի ժամանակ օգտագործվող ուտեստի տեսականին, դրանց ծիսական բնույթն ընդհանուր առմամբ նման էին շատ ազգագավառների համար: Նոր տարվա տոնական խնջույքն սկսվում էր դեկտեմբերի 31-ի ընթրիքով: Շատ տեղերում այդ օրն այցելություններ չէին լինում, սակայն այդ օրը ընտանիքի բոլոր անդամների ներկայությունը պարտադիր էր: Նոր տարվա սովորություններից կարելի է առանձնացնել նախորդ օրն ու գիշերը 10-12 տարեկան տղաների և աղջիկների

խմբերի ծիսական շրջայցերը և տոնը շնորհավորելու ավանդույթը: Խմբերը պարելով շրջում էին փողոցներում և որևէ մեկի տանը մոտենալիս սկսում էին երգել: Երգերի տեքստերը պարունակում էին բարեմաղթություններ, ընտանիքի անդամների գովք: Մանկապարտեզում Ամանորյա տոնակատարությունը հատուկ տեղ է գրավում տոների շարքում: Այն երեխաների ամենասիրված տոներից մեկն է: Երեխաները մեծ ոգևորությամբ են պատրաստվում տոնին, բոլոր երգերը, պարերը սիրով են կատարում եւ մեծ ոգևորությամբ: Ամանորի նախաշեմին երեխաները պատրաստում են թեմատիկ զարդարանքներ, բացիկներ, որոնցով զարդարում ենք դահլիճը: Պատրաստում են բամբակյա ձնագնդիկներ, որոնցով հաճույքով խաղում են միջոցառման շրջանակներում:

1.2. Տեառնընդառաջ

Հայ Առաքելական Եկեղեցին Տյառնընդառաջը տոնում է փետրվարի 14-ին, Քրիստոսի ծննդից՝ հունվարի 6-ից քառասուն օր հետո: Այն անշարժ տոն է: Երբ Մարիամն ու Հովսեփը քառասնօրյա Հիսուսին բերում են տաճար, ընդառաջ է գալիս Տիրոջ գալստյանն սպասող Սիմեոն ծերունին, գրկում մանկանը և գոհություն ու փառք տալիս Աստծուն, որ իրեն արժանի դարձրեց Փրկչին տեսնելու: Այստեղից էլ տոնի անունը՝ Տեառնընդառաջ՝ Տիրոջն ընդառաջ: Տոնական հանդիսությունները, սակայն ունեն հնագույն ավանդույթներ և առնչվում են կրակի մաքրագործող զորության հանդեպ ունեցած հավատի հետ: Հեթանոսական կրոնների մեջ մեծ տեղ էր գրավում կրակի պաշտամունքը: Կրակը խորհրդանիշն էր Արևի և Լուսի, ինչպես նաև՝ ջերմության: Կրակը համարվում էր նվիրական սրբություն: Ընտանեկան բույնը, երդիկը կոչվում է նաև օջախ, ծուխ: Սովորաբար Տյառնընդառաջի հրավառությունը վերագրվում է հայոց Տիր, ինչպես նաև Միհր աստծուն: Տիրը երազների մեկնիչն էր և պաշտպանը՝ դպրության ու արվեստի, իսկ Միհրը մարմնավորում էր կրակի ու լուսի ուժը: Տոնի գլխավոր նպատակն էր՝ կրակի միջոցով ազդել սառնամանիքների վրա և զորացնել արևի ջերմությունը: Արարողությունները եկեղեցում սկսվում են երեկոյան ժամերգությամբ, որից հետո արգելվում է «Լույս զվարթ» շարականը: Փետրվարի 13-ի երեկոյան ժամերգությունից հետո տեղի է ունենում նախատոնակ՝ բաժանում են մոմեր, և եկեղեցականը վառում է սեղանի վրա դրված մոմերը:

Եկեղեցական արարողությունից հետո, հինավուրց սովորության համաձայն, եկեղեցու բակում կրակ է վառվում: Հանդիսակատարության ժամանակ նույն երիտասարդները, վառ մոմերը ձեռքում, շարքով կանգնում էին դեզի առաջ: Երբ քահանան, կարգը կատարելով, իր մոմով առաջինը վառում էր դեզը, նրանից հետո իսկույն վառում էին նորապսակները, և այլևս ոչ ոք: Երիտասարդները վառած մոմերով վերադառնում են տուն, վառում նախօրոք պատրաստված փոքրիկ դեզերը և թռնում վրայով: Դեզը վառելու միջոցին հրացաններով կրակում են, որոնց ձայնից շները վախենում են և մի կողմի վրա փախչում: Փախած կողմով էլ որոշում են այդ տարվա հողային առատությունը: Շիրակում և Բասենում էլ դեզը վառելու իրավունքը տրված էր նորապսակներին: Կրակի վրայից թռնելը նպատակ ուներ ազատվել չլավից (ոչ լավ, չար բան): Նույն նպատակով էլ վառում էին շորի մի մասը, փեշը: Անցյալում նորահարսերը ճյուղերի վրա տարբեր գույների կտորներ՝ լաթեր էին կապում, որևէ իղձ պահում մտքում և այդ ճյուղը գցում եկեղեցու բակում վառվող խարույկը: Քանի դեռ կրակը վառվում էր, կանայք մի սկուտեղի վրա լցրած փոխինդը, աղանձը, չամիչը, ընկույզը, կարմրացրած եգիպտացորենը, բոված սիսեռը, դդմի կորիզը և այլն բերում էին, պտտվում կրակի շուրջը, մի մասը բաժանում երեխաներին, մյուս մասը ներս տանում: Կրակի մոտ շատերը փոխինդ էին շաղախում մեղրով կամ դոշաբով:

1.3. Բարեկենդան

Մեր ազգային տոներից է Բարեկենդանը: Բարեկենդան նշանակում է բարի կենդանություն: Այն ուրախության ու զվարճանքի օր է, հիշեցնում է Ադամի և Եվայի դրախտային կյանքը, երբ նրանք ապրում էին վայելքի ու անհոգության մեջ: Նախկինում դրանք հեթանոսական տոնախմբությունների օրեր էին, կատարվում էին փետրվարին կամ մարտի սկզբին: Տոնը հավանաբար կապ ուներ գարնան սկսվելու հետ: Եվ պատահական չէին զվարճությունները, որոնք արթնացող բնությանը ուրախ դիմավորելու, մարդկանց վերակենդանացնելու խորհուրդ ունեին: Մարդիկ մաղթում էին միմյանց բարի կենդանություն: Հետագայում քրիստոնեությունը հարմարեցրեց իրեն և դարձրեց Մեծ Պահքի նախորդող շաբաթվա տոն, որը նշվում էր կերուխումով, մասսայական խաղերով, մրցումներով,

թատերախաղերով, պարերով և այլն: Այն տևում էր երկու շաբաթ, անմիջականորեն հաջորդելով Ս. Սարգսին և ավարտվելով Մեծ պասով: Մեծ պահքին նախորդող կիրակին Բուն Բարեկենդանի օրն էր: Պահքի կարևոր լինելը մարդկանց ցույց է տվել Քրիստոսը: Նա անապատում 40 օր է անցկացրել: Մարդիկ Հիսուս Քրիստոսի օրինակով են պահում Մեծ պահքը: Մեծ պահքի 40 օրերին գումարվել է նաև Զատիկին նախորդող 9 օրերը, և այն տևում է 49 օր: Մեծ պահքն ավարտվում է Զատիկի՝ Քրիստոսի Հարության տոնով: Բարեկենդանն այնքան սիրված, ժողովրդական, սպասված տոն էր, որ հայ ազգի կողմից այն ընկալվում էր որպես ամենաազգային, ինչպես նաև ամենաերջանկաբեր, խրախճանք, ճոխ ու առատ ուտելիքներ վայելելու տոն, պարերի, խաղերի, զվարճահանդեսների, թատերախաղերի, այցելությունների և ուրախության երկու շաբաթ: Այդ օրերին թույլատրվում էր առատ ուտելիք, կերուխում: անդամներին և հյուրերին: Վերջին օրը, երեկոյան, կաթնապուր ու մածուց էին ուտում, վրայից՝ խաշած ձու, ասելով. «բերաններս փակում ենք սպիտակ ձվով: Աստված արժանացնի կարմիր ձվով բաց անելու», - ակնարկելով, որ ահա սկսվում է Մեծ պասը, որի 49 օրերի ընթացքում այլևս ձու չպիտի ուտեն մինչև Զատիկ: Հարսանիքներն ու նշանդրեքները Բարեկենդանի անբաժան ուղեկիցներն էին: Դրանք, իրենց հերթին, նոր թափ էին հաղորդում տոնի ուրախությանը: Ուրախ պարերը Բարեկենդանի խնջույքների անբաժան ուղեկիցներն էին: Պարում էին ինչպես զուռնա - դիոլի նվագի տակ, այնպես էլ պարերգերի:

1.4. Ծառզարդար

Հնագույն շրջանում հայ ժողովուրդն ունեցել է խնկենու, սոսու, կաղնու, չինարենու, ուռենու պաշտամունք՝ որպես տիեզերքի ներդաշնակության, անմահության, պտղաբերության, կենաց ծառի խորհրդանիշ: Մեր նախնիները Ատիս աստվածուհու տոնին նվիրված օրը, առավոտյան վաղ, արևից առաջ գնում էին սրբազան անտառ և ծխակատարությամբ ծառից պոկում մի ճյուղ: Ծառը զարդարում էին շորի պատառիկներով, պտուղներով: Եղել է տոն, որը ժողովուրդն անվանել է Ծառզարդար: Զատիկից մեկ շաբաթ առաջ Հիսուսը, ավանակի վրա նստած, իր աշակերտների հետ մտավ Երուսաղեմ: Ժողովուրդը նրան ցնծությամբ

դիմավորեց. մարդիկ իրենց զգեստներն ու արմավենու ճյուղեր էին փռում Հիսուսի ոտքերի տակ և գոչում.

Օրհնություն՝ Դավթի Որդուն, օրհնյա՛լ է Նա, ով գալիս է Տիրոջ անունով: Ծաղկազարդը (Ծառզարդար) Մեծ Պասի նախավերջին կիրակնօրյա տոնն է: Այդ օրը եկեղեցիներում Ս. Պատարագ է մատուցվում, մարդիկ ուռենու բողբոջած ճյուղերն օրհնել են տալիս հոգևորականներին և տանում իրենց տուն:

Նորապսակ երիտասարդները, նշանված տղաները շաբաթ լույս կիրակի կեսգիշերին, արմատախիլ էին անում նոր բողբոջած ուռենիները, ճյուղերը զարդարում գույնզգույն լաթի կտորներով, թելի վրա շարված չամչահատիկներով, մրգերով, եռասայր մոմերով: Նրանք եկեղեցի էին շտապում: Առաջինը տեղ հասնողը խփում էր զանգը, մյուսները գնում էին քահանային արթնացնելու: Ողջ եկեղեցին զարդարում էին ուռենու բողբոջած ճյուղերով, մի մեծ կույտ ճյուղեր էլ դարսում էին կենտրոնում:

Եկեղեցու մուտքը ամբողջովին» հավաքում էին ծաղկե շրջանակով: Նշանված տղաները զարդարված ծառերով կանգնում էին իրենց հարսնացուների առաջ: Մերձավոր կանանցից մեկը ծառի վրա եռասայր մոմ էր վառում ու ընծաներ տալիս:

1.5. Սուրբ Զատիկ

Հիսուս Քրիստոսի հրաշափառ հարությունը եկեղեցու գլխավոր տոներից է: Աստծո Որդին իր արյունը հեղեց աշխարհի և մեղավոր մարդկանց փրկության համար, խաչվեց, թաղվեց և երրորդ օրը հարություն առավ: Հայոց տոների շարքում Զատիկը բնության զարթոնքը խորհրդանշող ամենամեծ ու ամենասպասված տոնն է: Այն շարժվում է 35 օրերի միջև՝ մարտի 22 -ից մինչև ապրիլի 25 -ը: Զատիկ բառին տրվում են տարբեր ստուգաբանություններ: Տոնի առաջին և ամենամեծ խորհուրդը բնության զարթոնքի, տարվա եղանակների զատվելու, որոշվելու, բաժանվելու գաղափարն է: Զատվել բառն այստեղ խորհրդանշում է ոչ միայն տարվա եղանակների զատումը, այլ նաև բնության գույների զատումը, բաժանումն ու տարբերակումը համընդհանուր գորշությունից, միապաղաղությունից: Հարություն առած բնությունը զարդարվում է կանաչով, ծառ ու ծաղկով, հողը ծածկվում է գույներով, ծաղկում են ծիրանենիները, խնձորենիները, տանձենիները,

դեղձենիները... Հարության տոնի հետ միաժամանակ վերադառնում են չվող թռչունները՝ արագիլը, ծիծեռնակն ու սարյակը: Զատիկ բառի մյուս մեկնաբանությունը ազատվել իմաստն ունի: Բացի վերոհիշյալ խորհրդից, այսինքն՝ ծնունդն երկար թագավորությունից բնության ազատվելուց, հավանաբար այն նշանակել է նաև Մեծ Պասը ավարտելու, դրա խստություններից ազատվելու իմաստը, երբ մարդիկ քառասնօրյա պասով մաքրագործելով հոգին ու մարմինը, վերջապես իրավունք են ստանում օգտվելու երկար սպասված, կենդանական ծագում ունեցող կերակուրներից: Այդ է պատճառը, որ գրպաններում մի-մի ձու դրած, նրանք գնում էին ժամերգության և ավարտվելուց անմիջապես հետո, ուտում ձուն: Զատկական ձուն՝ օրինակն է բոլոր աշխարհի, և ինչպես որ իմաստուններն ասում են՝ դրսի կեղևն նմանում է երկնքին, մզղածը՝ օդին և սպիտակուցը՝ ջրին, դեղինն էլ երկիրն է, այսինքն՝ մեջը (Թորգոմ վարդապետ):

Գրիգոր Տաթևացին էլ նման միտք է արտահայտել ձուն կարմիր ներկելու մասին.

Միայն Զատիկին ենք ձուն կարմիր ներկում, որովհետև ձուն օրինակ է աշխարհի, և ինչպես իմաստուններն են ասում՝ դրսի կեղևը նման է երկնքին, թաղանթը՝ օդին, սպիտակուցը՝ ջրին, դեղնուցն էլ երկիրն է: Իսկ կարմիր գույնը խորհրդանշում է, որ աշխարհը գնվեց Քրիստոսի արյամբ: Եվ մենք, կարմիր ձուն մեր ձեռքերի մեջ առնելով, հոչակում ենք մեր փրկությունը: Ուշագրավ է, որ ձուն համարվում է կենաց ծառի, կյանքի խորհրդանիշ:

Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց: Օրինյալ է հարությունը Քրիստոսի:

Մեծ ոգևորությամբ և խանդավառությամբ ենք մանկապարտեզում նշում Սուրբ Զատկի տոնը: Տոնի նախաշեմին երեխաները պատրաստում են զանազան զարդարանքներ: Նախապատրաստում ենք դատարկ ձվի պատյաններ, որոնք իրենց ձեռքով գեղեցիկ գույներով նկարազարդում են: Այդ գեղեցիկ գունագեղ ձվերով հետո զարդարում ենք դահլիճում դրված ուռենու ճյուղերը: Նախօրոք դաստիարակի օգնությամբ բամբակի վրա ցանում են ցորեն, գարի, որը զատիկի խորհրդանիշներից է: Զատկի օրը դահլիճը համապատասխան ձևավորվում է:

Սեղաններին դնում ենք Սուրբ Զատիկի տոնին նվիրված ուսելիքներ՝ ներկված ձվեր, չամչով փլավ և այլն:

Կից ներկայացնում եմ նկարներ՝

1.6. Համբարձման տոն

Հարություն առնելուց հետո Հիսուսը 40 օր երևաց աշակերտներին, խոսեց Աստծո արքայության մասին: Քառասուներորդ օրը նրանց հետ Ձիթենյաց լեռը բարձրացավ, վերջին պատգամները տվեց սիրելի աշակերտներին, ապա ձեռքերը դեպի երկինք տարածեց, օրհնեց նրանց և լեռան գագաթից սկսեց համբառնալ երկինք: Շուտով մի լուսավոր ամպ իջավ և ծածկեց նրան առաքյալների տեսողությունից: Համբարձման տոնը կատարվում է Հարության կիրակիից՝ Զատիկից քառասուն օր անց և, պայմանավորված լինելով Զատիկով, բնականաբար, այն շարժական է և ամեն տարի տարբեր օրեր է նշվում: Սակայն այն միշտ տոնվում է հինգշաբթի: Առնելով մարդկային մեր բնությունը՝ Քրիստոսն իր գալուստով մաքրեց ու օրհնեց մարդկանց: Մկրտվելով ջրում և թաղվելով գերեզմանում՝ մաքրեց հողն ու ջուրը, իսկ հարությունից հետո՝ օդն ու կրակը: Նա մարդկային բնությունը միավորեց Աստծո Խոսքին: Եթե Զատիկի տոնին առանձնանանում, զատվում են բնության գույները, ավարտվում ցանքի աշխատանքները, ապա Համբարձմանն ակնկալվում է ցանված բերքի աճն ու փթթումը: Այդ նպատակով ժողովուրդը դուրս է գալիս դաշտերը և երգ-պարով, ուրախություններով սիրաշահում Մայր բնությանը:

Նախադպրոցական տարիքի երեխայի ներդաշնակ հոգևոր զարգացման կարևոր խնդիրներից մեկը ազգային մշակույթի յուրացումն է՝ ծեսեր, տոներ, որտեղ նրանք դառնում են այս ամենը կրողը ու ակտիվ փոխանցողը: Նախադպրոցական տարիքի երեխայի խոսքի զարգացումը ծեսերի, տոների իրագործման ընթացքում տեղի է ունենում բնական, հաղորդակցական միջավայրում և մթնոլորտում: Ծեսի կազմակերպման ընթացքում երեխան խոսում և շփվում է հասակակիցների, մեծահասակների հետ, և սխալ կլինի մտածել, թե երեխայի խոսքը կարելի է զարգացնել միայն խոսքի զարգացման հատուկ պարապմունքների ժամանակ, կամ երբ հատուկ ուշադրություն ենք դարձնում նրա խոսքին: Նախադպրոցական կրթության մեջ ծեսերի կարևորության առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է ,

որ երեխայի անձի զարգացման բոլոր ոլորտները զուգահեռ զարգանում են ծեսին նախապատրաստվելու և այն իրագործելու գործունեության ընթացքում:

Երեխաները ծեսի կազմակերպման ընթացքում շփվում և հաղորդակցվում են: Նրանք յուրովի նախագծում են իրենց անելիքը, քննարկում ընկերների հետ: Ծեսի կազմակերպման ընթացքում դաստիարակը ծեսի ու գործողությունների մասին անհրաժեշտ տեղեկություն է հաղորդում: Երեխաները պատմում են իրենց իմացածը և դրան ավելացնում նորը: Երեխան իր գործունեության բոլոր տեսակների զուգահեռ խոսում է, պատմում, թե ինչ է անում, կարծիք հայտնում, նկարագրում, հարց տալիս ու պատասխանում հարցերի: Այս ամենը բնականաբար, խոսքի զարգացման հատուկ պարապմունքներից ոչ պակաս նպաստում է երեխայի խոսքային կարողությունների զարգացմանը: Նախ նշենք, երեխան ավելի շատ սովորում է լսածը գործողության վերածելով, քան մենակ լսելով: Այդ իսկ պատճառով ծեսերի և տոների իրագործումը երեխաների մասնակցությամբ շատ արդյունավետ միջոց է այդ ամենին հասնելու համար, քանի որ ծեսերի կազմակերպումը ամբողջությամբ խաղ է և գործողությունների շարան:

ԳԼՈՒԽ 2. ԾԻՍԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ

Ինչպես գիտենք խաղը երեխայի խոսքի զարգացման ամենակարևոր միջոցն է: Ծեսերի ամբողջական իրականացումը ինքնին կարելի է համարել խաղ, սակայն մենք ունենք պարզ ու գեղեցկ ծիսական խաղեր, որոնց իրականացման միջոցով կարելի է ունենալ մեծ արդյունք՝ երեխայի զարգացման հարցում: Ծեսն այն միջավայրն է, որը երեխային տալիս է հնարավորություն խաղալ ազատ կամ ունենալ դերային խաղեր:

Ազատ խաղը երեխային տալիս է ինքնադրսևորվելու հնարավորություն: Ծեսի ընթացքում դերային խաղը օգնում է երեխային յուրացնել ծանոթ ու անծանոթ երևույթները, հասկանալ դրանց դերն ու նշանակությունը, իրենց վրա որոշակի պատասխանատվություն վերցնել, նոր տեղեկություններ ստանալ ու զարգացնել ունեցած հմտությունները: Ծիսական ու մանկական խաղերը ազդում են երեխայի

խոսքին նպաստող մյուս ոլորտների՝ սոցիալական, հուզական, մտավոր զարգացման վրա: Ինչպես նշեցինք ծեսի իրագործումը ինքնին խաղ է: Երբ երեխան կատարում է երկրագործի աշխատանք՝ դա ևս խաղ է, որ երեխան խաղում է՝ կրկնօրինակելով հայրիկին, պապիկին, մայրիկին և այլն:Նա փորում է, ջրում, տնկում:Դա արվում է խմբակային, որտեղ երեխան ձեռք է բերում հերթով գործողություն կատարելու, մեկը մյուսին զիջելու կարողություն:

Ամենակարևորը՝ երեխաները հայտնաբերում են, որ մյուսների հետ խաղալն ու աշխատելը հաճելի է: Այս ամենը շատ արդյունավետ ազդում է երեխայի սոցիալական զարգացման վրա: Ծիսական խաղերը շատ դրական է ազդում նաև երեխայի զգացմունքային զարգացման վրա: Խաղի ժամանակ նրանց մոր դրսևորվում է վախեր (օրինակ՝ ձուն կռվեցնելու ժամանակ կարող է իր ձուն կոտրվել), հույսեր (որ ամպայման ինքն է հաղթելու), ուրախություն (հաղթելու դեպքում): Ծիսական խաղը շատ կարևոր ազդեցություն է գործում երեխայի մտավոր զարգացման վրա: Ինչպես գիտենք օրինակ կան ձվախաղեր ու ընկուզախաղեր, որոնք զարգացնում են երեխայի իմացական հմտությունները: Իմացական հմտությունների հարցում մեծ նշանակություն ունի նաև երեխաների հետ կազմակերպած երկրագործի աշխատանքները, ինչի շնորհիվ երեխան ձեռք է բերում գիտելիքներ բնության երևույթների մասին և հրստացնում բառապաշարը նոր բառերով: Այդ խաղերի միջոցով նրանք փորձում են կապեր գտնել լսած տեղեկությունների ու կատարած գործողությունների միջև, ստեղծագործել ու ավելացնել նորը: Նրանք փորձարկում են այդ ամենը և սովորում փորձի ու սխալի միջոցով: Ծիսական երգն ու երաժշտությունը մեծ ազդեցություն է գործում երեխայի զարգացման հետևյալ ասպեկտների վրա՝ զգացմունքային, սոցիալական, լեզվական: Յուրաքանչյուր մշակույթ ունի սիրո ու փաղանքշանքի երաժշտական դրսևորման իր ուրույն պարզունակ օրինակները, որոնք երեխաները հեշտորեն կարող են յուրացնել և դրանց միջոցով արտահայտել իրենց զգացմունքները: Ծիսական երգերը իրենց մեջ պարունակում են արարողակարգեր, որոնց միջոցով երեխաները գովում են մեկը մյուսին, նվիրում ծաղիկներ, քաղցրավենիք, ուտելիք և այլն, ինչն էլ երգի և երաժշտության հետ համատեղ էլ ավելի է նպաստում

սոցիալական զարգացմանը: Ծիսական երաժշտությունը կարող է զարգացնել երեխայի լեզվական կարողությունները: Մեղեդին հղկում է հիշողությունը ,հետևաբար երեխան կ հիշելով երգի բառերը, զարգացնում է իր բնական խոսքը: Երաժշտությունը զարգացնում է բառապաշարը: Երեխաաները կարող է ցանկանալ հորինել իրենց սեփական երգերը՝ իմացած կամ ծանոթ մեղեդիների օգտագործմամբ, այդպիսով պատմելով իրենց պատմություններն ու արտահայտելով իրենց անհատական զգացողությունները: Քանի որ ազգային ծեսերից շատերը առնչվում են բնության հետ (օրինակ՝ Ծաղկազարդ, Համբարձում և այլն) հիմնականում պետք է կազմակերպվեն բացօթյա միջավայրում: Ինչն էլ իր հերթին նպաստում է երեխայի աճի և զարգացման համար

Ներկայացրած դրույթները գործնականում կիրառելով համոզվում ենք, որ իրոք ծեսը կարևոր նախապայման ու հարմար միջավայր է երեխայի խոսքի զարգացման, աշխարհընկալման ու հաղորդակցման համար: Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության սանի համար ազգային ծեսի ճանաչման ամենաարդյունավետ ձևը խաղն է, այդպես ավելի տպավորիչ ու հասանելի է, հասկանալի, գործնական: Նախակրթարանում գործունեության հիմնական ձևերը իրականացվում են խաղի միջոցով: Խաղը զարգացնում է երեխայի

- ուշադրությունը
- հիշողությունը
- երևակայությունը
- ստեղծագործելու կարողությունը
- հաղորդակցման կարողությունը
- շարժողականությունը

Նաև համոզվում ենք, որ ծիսական խաղերը ևս շատ դրական ձևով են ազդում երեխայի խոսքին նպաստող ոլորտների՝ սոցիալական, հուզական ու մտավոր զարգացման վրա: Երեխաները սիրով են սովորում և երգում ծիսական երգերը: Երգի հետ զուգընթաց նաև խաղում են: Սա երեխաների մոտ ձևավորում է որոշակի երաժշտական ճաշակ՝ նրանց մոտեցնելով հայ մշակույթի արմատներին:

Նրանք հեշտորեն կարողանում են յուրացնել ազգային երգն ու պարը՝ դրանց միջոցով արտահայտելով իրենց զգացմունքները:

Թեմատիկ միջոցառումների կողքին այսօր իրենց ուրույն տեղն են զբաղեցնում ազգային տոներն ու միջոցառումները՝ Բարեկենդանը, Ջատիկը, Տեառնընդառաջը: Խմբասենյակը ձևավորվում է ազգային զարդանախշերով, և նոր շունչ է ստանում ազգային տարազը, որով երեխաները զգեստափոխվում և հոգեպես կապվում են իրենց նախնիների հետ: Այս տոները վերածվում են հանդիսության՝ շնորհիվ գեղեցիկ, ուրախ երգերի:

ԳԼՈՒԽ 3. ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Պարապմունք – Խոսքի զարգացում

Տեսակը – Ինտեգրված

Թեմա – «Ջատիկ»

Խումբ – Ավագ

Տևողությունը – 25-30 րոպե

Նպատակը

- Ամրապնդել գիտելիքներն ազգային տոների ու ավանդույթների մասին
- Նպաստել մշակութային լեզվական և հաղորդակցման կարողունակությանը
- Երեխաների մոտ ձևավորել վստահություն սեփական ուժերի և կարողությունների հանդեպ
- Խթանել սեփական հույզերի և զգացմունքների արտահայտմանը
- Երեխաների բառապաշարը հարստացնել բաղադրատոմս, բաղադրիչ, ավանդույթ, զով բառերով:

Վերջնարդյունքներ

Կկարողանա՝

- Տարբերակել և վերլուծել իր ցանկություններն ու նախասիրությունները
- Ընտրել և բարձրաձայնել ընտրությունը
- Ունենալ դրական վերաբերմունք ազգային ծեսերի և տոների նկատմամբ

Անհրաժեշտ նյութեր

Ջրաներկեր և ջրամաններ, վրձիններ, գիպսից ձվիկներ, լաթեր, թատերական տիկնիկներ (տատիկ, պապիկ, աղվես, արջ, կարմրաթուշիկ), գաթայի պատրաստման համար անհրաժեշտ բաղադրիչներ (կաթ, կարագ, շաքարավազ, ձու, ալյուր, աղ, ընկույզ), գրտնակ:

Մեթոդական հնարներ

Զրույց, ցուցադրում, ընթերցում:

Խթանման փուլ

Դաստիարակ – Երեխաներ, եկեղեցական ի՞նչ տոներ գիտեք:

Երեխաների պատասխանները ...

Հիմա ես ձեզ կառաջարկեմ հանելուկներ և պատասխանները կռահելուց հետո, կհասկանաք, թե որ տոնի մասին ենք խոսելու:

Հանելուկներ –

Այն ի՞նչն է, ի՞նչը

Գույն են տալիս ու ներկում,

Ու հետո էլ կռվացնում:

XXX

Մեր կողմից շատ սիրելի,

Սպասում ենք մենք ողջ տարի,

Այն և՛ տուն է, և՛ միջատ,

Բերում է խինդ ու ծիծաղ:

XXX

Ներկում ենք ու զարդարում,
Կռվեցնում ենք ու ուտում,
Խաղում դի զվարճանում,
Եվ տոնը այդ գեղեցկացնում:

Երեխաների պատասխանները ...

Այժմ մենք մի երգ կլսենք և կպարզենք, ճի՞շտ եք արդյոք գուշակել հանելուկների պատասխանները:

Երգ «Ուրախ զատիկ» <https://youtu.be/kIIM8DrYeYM?feature=shared>

Ապրեք երեխաներ, դուք ճիշտ գուշակեցիք հանելուկների պատասխանները:

Իմաստի ընկալման փուլ

Իսկ այժմ ես ձեզ կպատմեմ «Ջատիկ» տոնի մասին:

Ջատիկ կամ Հիսուս Քրիստոսի հրաշափառ Հարության տոնն նշանակում է անցում, զատում, բաժանում, հեռացում: Այն Հայ Առաքելական Եկեղեցու հնագույն և գլխավոր տոնն է և հինգ տաղավար տոներից մեկը: Ջատիկը շարժական տոն է, այսինքն յուրաքանչյուր տարի նրա նշման օրը փոխվում է: Մինչ բուն զատիկը մարդիք երկար են նախապատրաստվել՝ վերանորոգել են իրենց հագուստները, հրաժարվել են հարսանիքներից, երգերից, պարերից, ձու են հավաքել, մատաղի համար մսացու են պատրաստել, տունն ու տեղն են մաքրել: Ջատիկն նախորդում է Ավագ շաբաթը: Ջատիկի հետ առնչվող գլխավոր արարողությունները սկսվում են Ավագ շաբաթվա շաբաթ օրը և ավարտվում երկուշաբթի: Շաբաթ երեկոյան մատուցվում է Քրիստոսի հարության ճրագալույսի պատարագ, որով վերջանում է Ջատիկն նախորդած յոթ շաբաթ տևած Մեծ Պասի շրջանը: Պատարագի ավարտին հավատացյալները միմյանց ողջունում են «Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց» ավետիսով և ստանում «Օրհնյալ է հարությունը Քրիստոսի» պատասխանը: Ժամերգություն է տեղի ունենում և Պատարագ մատուցվում բուն զատկական Կիրակի օրը: Հայկական

ավանդույթում հավկիթներով հավկթախաղ է տեղի ունենում երկու հոգու միջև: Կոտորող հավկիթի տերը հաղթող է ճանաչվում և ուտում կոտորված հավկիթը: Նաև ավանդույթ է Ջատկվա հավկիթներն ուտել թարխունով, աղով և լավաշով:

Դաստիարակ – Իսկ դուք գիտե՞ք ինչպես են տոնում Ջատիկը:

Երեխաների պատասխաններ ...

Դաստիարակ – Այժմ լսեք, թե ինչպես են տոնում Ջատիկը:

Մի տատիկ ու պապիկ են լինում, նրանք շատ աղքատ են լինում և Ջատիկի տոնին հյուրասիրելու ոչինչ չեն ունենում:

Պապիկ – Սիրելի տատիկ, ի՞նչ ենք մենք Ջատիկի տոնին հյուրասիրելու մեր հյուրերին:

Տատիկ – Չգիտեմ պապիկ, չգիտեմ միայն մի գաթա կարող եմ թխել, բայց արդեն ծերացել եմ ու բաղադրատոմսը լավ չեմ հիշում: Սպասիր, հիշեցի, բաղադրատոմսերիս տեսորը պահել եմ իմ սնդուկի մեջ, հիմա գնամ բերեմ և կարդամ:

Տատիկը բացում է իր սնդուկը և տեսորի փոխարեն այնտեղից գտնում է մի քանի թուղթ, որոնց վրա հանելուկներ են գրված:

Տատիկ – Գիտե՞ս պապիկ, իմ սնդուկի միջից ես մի քանի թուղթ գտա միայն, որոնց վրա հանելուկներ են գրված:

Պապիկ – Միգուցե հանելուկների պատասխաններն էլ հենց հուշեն գաթայի բաղադրիչների անունները:

Տատիկ – Երեխանե՛ր, դուք մեզ կօգնեք գուշակել գաթայի բաղադրիչները:

Երեխաներ – Այո

Տատիկ – Շնորհակալ եմ, թողնիկներս

Հանելուկներ

Կարաս ունեմ մի պուճուր,

Մեջը երկու գույնի ջուր: (Ձու)

XXX

Մի կճում է պինդ ու պուճուր,

Մեջը բաղաջ խուճում-խուճում: (Ընկոյգ)

XXX

Ի՞նչ քար եկավ Երկրի ծոցից,

Դարձավ զարդը մեր սփրոցի: (Աղ)

XXX

Հեղուկ է՝ ջուր չէ,

Ճերմակ է՝ ձյուն չէ: (Կաթ)

XXX

Քաղցրահատիկ,

Պոչը փայտիկ: (Չամիչ)

XXX

Հողի ծոցում փոքրիկ տակառ,

Տակառի մեջ առատ քաղցր: (Շաքար)

Տատիկ – Թոռնիկներս, մենք գուշակեցինք վեց բաղադրիչ, բայց ես հիշում եմ, որ գաթա պատրաստելիս ես յոթ բաղադրիչ էի օգտագործում, տեսնես ո՞ր բաղադրիչն էր դա, կօգնե՞ք ինձ դա էլ հիշեմ: Ձեր մայրիկները գաթա պատրաստելիս ինչ բաղադրիչներ են օգտագործում:

Երեխաների պատասխաններ ...

Տատիկ – Ճիշտ է, կարագը: Շնորհակալ եմ, թոռնիկս:

Հանելուկները գուշակելուց հետո տատիկը խմոր է հունցում, կարմրաթուշիկ մի գաթա է թխում և դնում է պատուհանագոգին, որ սառի, իսկ ինքն ու պապիկը գնում են քնելու:

Առավոտյան, բոլորից վաղ արթնանում է Կարմրաթուշիկը:

Կարմրաթուշիկ – Ի՞նչ լավ է, որ ես ծնվել եմ Զատիկի տոնին, ինչ լավ եղանակ է դրսում:

Զատիկը միշտ գարնանն է եղել և մարդիկ եղանակին հետևելով ավանդույթներ են հյուսել:

Երեխաներ, եկեք պատուհանից նայենք, դրսում ծյուն կա՞

Երեխաների պատասխաններ ...

Կարմրաթուշիկ – Ավանդույթի համաձայն, եթե Զատիկին ծյունն արդեն հալվել գնացել է, ապա տարին բերքառատ կլինի, իսկ հակառակ դեպքում՝ աղքատ: Հապա նորից պատուհանից դուրս նայեք, դրսում անձրևո՞ւտ, թե՞ արևային եղանակ է:

Երեխաների պատասխաններ ...

Կարմրաթուշիկ – Կա ևս մի ավանդույթ, համաձայն որի, եթե Զատիկի կիրակի օրը արևային, պարզ եղանակ է, ապա ամառը չոր և շոգ է լինելու: Եթե մեղմ անձրև է գալիս, ապա ամառը տաք, բայց անձրևոտ է լինելու: Իսկ եթե ամպամած ու առանց անձրև, ապա ամռանը զով է լինելու:

Կարմրաթուշիկը նայեց պատուհանից դուրս և բացականչեց.

Կարմրիկ – Ինչ լավ եղանակ է, գնամ եկեղեցի տոնական ժամերգության՝ պատարագին մասնակցեմ, ու օրհնած ջուր բերեմ տատիկի ու պապիկի համար:

Կարմրաթուշիկը պատուհանից ցած գլորվեց ու անտառով եկեղեցի ուղևորվեց: Այստեղ նրա դիմաց դուրս եկավ աղվեսը:

Աղվես – Եվ այս ու՞ր ես շտապում քաղցրիկս:

Կարմրաթուշիկ – Ես, աղվես՝ս, եկեղեցի եմ գնում. Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց:

Աղվես – Օրհնյալ է հարությունը Քրիստոսի: Այո՛, այո՛, ես գիտեմ, այսօր Հարության տոնն է: Ինչպես ընդունված է, ես էլ եմ նախապատրաստվել՝ ինձ համար նոր հագուստ եմ գնել, հարդարել եմ բունս, դուռս զատկական կարմիր ձվի

կճեպներով զարդարել: Միայն գաթա չունենմ (խորամանք հայացքով նայում է կարմրաթուշիկին և լեզուն պտտեցնում):

Կարմրաթուշիկը նայում է աղվեսին, հասկանալով նրա միտքը ասում է.

Կարմրաթուշիկ – Աղվես քույրիկ, լավ կլինի ինձ հետ եկեղեցի գաս:

Աղվես – Լաաա՛վ:

Միասին գնում են երգելով ու պարելով:

Հորանջելով բարձր ձեռքին նրանց առջև դուրս է գալիս արջը:

Արջ – Ի՞նչ եք աղմկում, քնել չեք թողնում:

Աղվես – Հե՛յ, ծուռթաթ, Սուրբ Ծնունդը քնած անցկացրեցիր, հիմա էլ ուզում ես Զատիկի տո՞նը բաց թողնել:

Արջ – Տոնն էլ հենց նրա համար է, որ հանգստանանք:

Կարմրաթուշիկ – Էէէ՛, արջ, արթնացիր, որջդ կարգի բեր, զատկական ընթրիքի կերակուրներ պատրաստիր:

Արջ – Ի՞նչ կերակուրներ:

Կարմրաթուշիկ –

- Ձկնեղեն
- Բրնձով փլավ – բրինձը ամբողջ աշխարհի մարդկությունն է իսկ չամիչները՝ քրիստոնյա ժողովուրդը
- Ձվով տապակած բանջարեղեն
- Թանով սպաս
- Կարմիր ներկած ձու: :

Արջ – Կարմիր ձու՞, ինչու՞:

Կարմրաթուշիկ – Ի նշան Քրիստոսի թափած արյան: Ձուն նաև օրինակն է աշխարհի, դրսի կեղեվը երկինքն է, թաղանթը՝ օդը, սպիտակուցը՝ ջուրը, դեղնուցն էլ երկիրն է: Ձուն, որպես նոր կյանքի խորհրդանիշ, կապվում է գարնան՝ բնության

զարթոնքի հետ: Իսկ ձվախաղի իմաստը՝ հինը տապալելու և նորին անցնելու գաղափար ունի:

Արջ – Լավ, լավ, բայց ես ձու ներկել չգիտեմ, ինձ կօգնե՞ք:

Կարմրաթուշիկ – Երեխաներ, կօգնե՞ք արջին:

Բոլորը – Իհարկե կօգնենք:

Կարմրաթուշիկն, արջը և աղվեսը միասին գնում են եկեղեցի՝ պատարագին մասնակցելու: Եկեղեցուց վերադառնալուց հետո, աղվեսը Կարմրիկին ասում է.

- Շատ եմ սովաճացել, բայց այսօրվանից որոշել եմ ավելի բարի լինել և քեզ ուտել չեմ կարող:

Արջ – Իսկ ի՞նչ անենք:

Դաստիարակ – Արջ և աղվես, հիմա մեր երեխաների մի մասը գաթա է պատրաստելու իսկ մյուս մասը՝ ձու ներկելու: Դուք կարող եք միանալ մեր երեխաներին և իրենց հետ աշխատել:

Կշռադատման փուլ

1. Երեխաներ, այսօր մենք եկեղեցական ո՞ր տոնի մասին խոսեցինք:
2. Ինչպե՞ս են մարդիկ նախապատրաստվել Ջատկի տոնին:
3. Ինչպե՞ս օգնեցինք տատիկին:
4. Ինչպե՞ս են մարդիկ Ջատկի տոնին ողջունում միմյանց:

Եկեք վերջում մի երգ լսենք տոնն ավելի ուրախ դարձնելու համար: (տես հղում 7)

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դաստիարակը իր առջև խնդիր էր դրել երեխաներին հաղորդել գիտելիքներ ազգային ծեսերի, տոնակատարությունների և Ջատկի տոնի խորհրդի մասին: Պարապմունքի թեման բխում էր ծրագրային պահանջներից և շաբաթական

պլանավորումից: Հստակ ձևակերպված էր նպատակները, օգտագործվել էր արդյունավետ մեթոդներ և հնարներ: Հնարավորություն էր տրված յուրաքանչյուր երեխային ընտրություն կատարել: Հարցադրումները կոնկրետ էին և ուղղորդող:

Տնօրեն՝ Ա. Բաղդասարյան

2. Դաստիարակը պարապմունքը սկսեց հարցով և հանելուկներով: Կիրառեց զրույցի, մտազրոհի, հարցադրումների, ցուցադրման մեթոդներ: Տրվեց բաց հարցեր: Դիդակտիկ նյութի առկայությունը ավելի ընկալելի դարձրեց աշխատանքը: Դաստիարակը երեխաներին ներգրավեց խոսքային փոխկապակցվածության մեջ, որի շնորհիվ երեխաներն ակտիվորեն մասնակցեցին ընդհանուր զրույցին: Երեխաների բառապաշարը հարստացավ նոր բառերով: Դաստիարակը խրախուսեց և օգնեց երեխաներին հարցերին պատասխանել ամբողջական նախադասություններով: Ընդգրկված էին նաև կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող բոլոր երեխաները, որոնք իրենց կարողությունների սահմաններում ներգրավեցին պարապմունքին և նշված աշխատանքներում: Ելնելով դաստիարակի կատարած հետազոտական աշխատանքից, եկա այն եզրահանգման, որ դաստիարակը երեխաների մեջ ձևավորեց բարոյական արժեքներ, սեր դեպի ազգային ծեսերը:

Մեթոդիստ՝ Ն. Հարությունյան

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով՝ հետազոտական աշխատանքը ցույց տվեց, որ նախադպրոցական տարիքի երեխան ծիսական, բնական, անկաշկանդ, ազատ միջավայրում կիրառում է իր գիտելիքները, հմտություն է ձեռք բերում, զարգանում է երևակայությունը, կարողանում է ազատ արտահայտել իր միտքը: Կարողանում է կողմնորոշվել և կատարել համապատասխան գործողություններ՝ բանավոր խոսքի միջոցով

հիմնավորելով, ներկայացնելով իր երևակայությամբ ստեղծած միտքը: Կարևոր է, որ մանկապարտեզից երեխան իր հետ կյանք տանի բարություն, գեղեցկություն, ուրախություն և սիրո առաջին սերմերը:

Ազգային տոների և ծեսերի կազմակերպումը անհատի ձևավորման և ներդաշնակ զարգացման առումով պարունակում է հսկայական ներուժ և դրա ուսուցումը նախադպրոցական տարիքի երեխաների միջավայրում ազգային մշակույթի յուրացման հիմնական միջոցներից է և անմիջականորեն առնչվում է մտավոր, բարոյական և գեղագիտական դաստիարակության խնդիրներին:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ա. Սարգսյան - Ազգային տոներ
2. Հ.Խառատյան – Հայ ժողովրդական տոները
3. Ռ.Ռստակյան – Հայկական ծեսերը
4. <https://greeks.am/azgayin-toner/>
5. <https://www.armgeo.am/ancient-armenian-holidays/>
6. <https://youtu.be/kIIM8DrYeYM?feature=shared>
7. <https://youtu.be/QtAGFiWpb6s?si=-dez5dv4lq5kY87R>